

31 липня 2014 року
№22

INSIDE UKRAINE

1. Державні рішення.....	3
1.1. Перемоги та напівперемоги уряду.....	3
1.2. Відсутність реформ – основна поразка уряду.....	4
1.3. Процвітання корупції в умовах війни	5
2. Економічна ситуація	6
2.1. Результати програми дій уряду: економіка	6
2.2. Результати програми дій уряду: енергетика	7
3. Політична конкуренція	9
3.1. Розвал коаліції як результат домовленостей.....	9
3.2. Перші рейтинги демонструють нинішніх фаворитів виборів.....	10
3.3. Вплив громадських активістів на виборчий процес	10

Міжнародний Центр Перспективних Досліджень (МЦПД) відновлює видання аналітичного вісника «Inside Ukraine», випуск якого було призупинено у вересні 2010 року.

Метою публікації є надання об'єктивної інформації про поточні політичні події в Україні та поглибленого аналізу головних тенденцій внутрішньополітичного життя в державі. Подібний аналіз допоможе розставити пріоритети у справі проведення реформ у різних сферах державної політики та оцінити якість державних рішень з точки зору їх впливу та послідовності. Окрему увагу приділяється оцінці політичної конкуренції в Україні та здатності ключових політичних гравців реагувати на виклики часу.

@2014 Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД)

У разі цитування обов'язкове посилання на МЦПД

Над випуском працювали:

Віра Нанівська, Ярослав Ковальчук, Олена Захарова, Володимир Притула, Василь Філіпчук, Василь Поворозник, Катерина Деделюк, Анатолій Окисюк, Ангела Бочі, Світлана Судак

Цей матеріал підготовлено за підтримки Міжнародного фонду "Відродження". Думки та погляди, висловлені у матеріалах видання, можуть не співпадати з позицією Міжнародного фонду "Відродження"

1. Державні рішення

Розпад коаліції та заява Арсенія Яценюка про відставку уряду, яку Парламент має розглянути впродовж десяти днів, дають можливість підвести підсумки діяльності нинішнього Кабміну за останні п'ять місяців. Хоча уряд отримав країну у стані глибокої політичної і економічної кризи та в умовах зовнішньої агресії з боку Росії, за допомогою міжнародних донорів йому вдалося не допустити дефолту.

Однак, уряду не вдалося досягнути суттєвого прогресу в реалізації ключових реформ. Коаліційний уряд, створення якого ґрунтувалося на використанні партійних квот, виявився неспроможним здійснити як реформу державного управління, так і ряд інших системних реформ. Робота уряду по боротьбі з корупцією також отримала незадовільну оцінку.

1.1. Перемоги та напівперемоги уряду

Основним досягненням уряду Арсенія Яценюка стало послідовне виконання вимог програми співпраці з МВФ, що дозволило забезпечити зовнішні кредити, необхідні для стабілізації фінансового стану країни. Таким чином, вдалося виконати чотири «економічних» пункти з 23 завдань, які окреслив уряд у своїй програмі у лютому 2014 року. Зокрема, уряд відновив співпрацю з МВФ, запровадив режим суворої економії державних коштів, сприяв ухваленню закону про прозорість державних закупівель і прийняв непопулярні рішення щодо цін і тарифів.

Ще одним завданням, яке зміг виконати уряд, стало проведення чесних і прозорих президентських виборів 25 травня 2014 року. Хоча сепаратистам вдалося зірвати народне волевиявлення практично на всій території Донбасу, вибори в інших регіонах України не викликали зауважень спостерігачів і міжнародної спільноти. Важливим є те, що влада змогла забезпечити вибори процесуально, коли були прийняті відповідні зміни до законодавства. Ці зміни дозволили організувати виборчий процес, незважаючи на анексію Криму Росією та дії терористів на Донбасі.

Значну частину обіцянок було реалізовано не повністю. У програмі йшлося про підписання Угоди про Асоціацію з Євросоюзом і невідкладну імплементацію її положень. Підписання документу відбувалося у два етапи: політичної частини у березні і економічної – у червня 2014 року. При цьому ратифікація договору штучно затягується. Наразі він проходить чергове погодження відповідними міністерствами, що вказує на збереження командно-адміністративних бюрократичних процедур і принципу кругової поруки серед держслужбовців.

Органу центральної виконавчої влади, який мав би широкі повноваження для координації всього процесу євроінтеграції, так і не було створено. На даний момент вирішено створити урядовий офіс на базі Секретаріату Кабміну, однак повноважень подібних інституцій недостатньо для виконання поставлених функцій.

Недостатнього прогресу досягнуто у притягненні до кримінальної відповідальності організаторів і виконавців злочинів, пов'язаних з проведенням масових акцій протесту у листопаді 2013 – лютого 2014 року. Слідство обмежалося розслідуванням подій 18-20 лютого, при цьому вдалося затримати лише двох співробітників «Беркуту», які підозрюються у вчиненні злочинів. Інші 63 «беркутівці» виїхали за межі України, знищивши практично всі речові докази причетності до цих злочинів. Не було зроблено кроків для затримання та притягнення до відповідальності вищого політичного керівництва держави, яке безпосередньо віддавало накази щодо силового придушення протесту. Крім того, інші злочини, наприклад, розгін студентської демонстрації 30 листопада, побиття протестувальників на Банковій 1 грудня чи масовий підпал автомобілів громадських активістів, так

Уряд послідовно виконував програму співпраці з МВФ

Угода про Асоціацію підписана, але ратифікація затягується

Винних у злочинах на Майдані не було покарано

і не були належним чином розслідувані.

Три завдання урядової програми стосувалися гуманітарної політики, зокрема мовної та освітньої. Однак, єдиними досягненнями правлячої коаліції у цій сфері стало ухвалення закону про вищу освіту та закону про суспільне мовлення. Також влада навчилася більш ефективно будувати свою інформаційну політику на міжнародному рівні та при висвітленні перебігу АТО. Офіційна комунікація щодо реформ потребує радикальних змін. Прогрес у деяких секторальних реформах, який і так є незначним, ще більше нівелюється відсутністю урядової здатності повідомляти суспільство про конкретні кроки, виконавців і результати своїх нововведень.

Офіційна комунікація щодо реформ потребує радикальних змін

1.2. Відсутність реформ – основна поразка уряду

Втримати ситуацію з державними фінансами під контролем – програма-мінімум, з якою вдалося справитися уряду Арсенія Яценюка. В умовах політичної й економічної кризи Кабміну важче проводити реформи, але, з іншого боку, готовність суспільства до непопулярних рішень і фінансова підтримка іноземних донорів створює вікно можливостей для їх реалізації. За п'ять місяців уряд так і не зміг закласти основи для реформ, хоча деякі з них він сам визначив як пріоритетні у своїй програмі.

Перш за все, йдеться про зміни у діяльності правоохоронних органів і судової гілки влади, які залишаються невиконаними обіцянками в урядовій програмі.

Голова Української гельсінської спілки з прав людини Євген Захаров переконаний, що першим кроком у реформі юстиції є прийняття закону про прокуратуру у другому читанні. Перше читання відбулося ще в листопаді 2013 року, а сам текст законопроекту схвально оцінили як українські, так і міжнародні експерти. За останні п'ять місяців в Україні було вже два генеральні прокурори, однак зміни у системі прокуратури так і не зрушили з мертвої точки. Призначення відбуваються за партійними квотами або на основі родинних зв'язків, з корупцією так і не почали боротися, а діям сотень прокурорів, причетних до політичних переслідувань, не дали правової оцінки. Новий генпрокурор Віталій Ярема також воліє мовчати про прийняття законопроекту №3541, узагальнюючи своє бачення змін у прокуратурі популярним нині поняттям децентралізації – передачі більшості повноважень прокурорам на місцях. У свою чергу законопроект №3541 пропонує забрати у прокурорів можливість проводити перевірки бізнесу, запровадити конкурсний відбір при прийомі на посаду та зменшити кількість прокурорів (з 15 тисяч до 5 тисяч). Громадські активісти наполягають, щоб у прокуратури забрали слідство, залишивши тільки представництво держави у судах.

Першим кроком у реформі юстиції є прийняття закону про прокуратуру

Судову реформу блокує не лише прокуратура, але і групи впливу, зацікавлені у ручному управлінні судовою гілкою влади, наприклад Сергій Ківалов. Єдиним позитивним зрушенням стало прийняття у квітні 2014 року закону «Про відновлення довіри до судової влади в Україні», але депутати невдовзі поставили під питання конституційність цього закону через звернення до Конституційного суду. Крім того, 80 відсотків голів судів, звільнених положеннями цього закону, були поновлені на посадах через рішення колективу. Судді, які втратили посади у Конституційному суді і Вищій раді юстиції, повертаються на посади через рішення Вищого адміністративного суду України. За визначенням Крістоса Джакомопулоса, директора Генерального департаменту прав людини Ради Європи, судова реформа в Україні загальмувала.

Судову реформу блокують різні групи впливу

Аналогічна доля і у реформи міліції. Концепція нової державної політики щодо реформування правоохоронних органів відсутня. Змін у закон про міліцію не внесено, люстрація правоохоронців теж відбувається повільними темпами і стосується переважно донецьких міліціонерів, які співпрацювали з сепаратистами. Замість реформи вирішили провести пілотний проект у Львівській області щодо удосконалення роботи

Відсутня концепція реформи міліції

правоохоронних органів, який передбачає створення муніципальної міліції та переатестацію особового складу міліції. Цей проект має показати, яким чином здійснювати реформу на загальнонаціональному рівні. Однак, без змін у чинний закон про міліцію цей експеримент лише відволікає увагу громадськості від необхідності проводити повноцінну реформу.

У своїй програмі уряд обіцяв реформувати політичну систему та виборче законодавство і створити механізми запобігання узурпації державної влади. Розвал коаліції означає, що вже наприкінці серпня Президент матиме можливість розпустити Парламент, але за цей період так і не було прийнято змін до виборчого законодавства. У Верховній Раді може не вистачити політичної волі, щоб запровадити пропорційну систему з відкритими списками. Таким чином, вибори, ймовірно, будуть проведені за змішаною системою, яка посилює злиття бізнесу та політики і створює умови для підкупів виборців.

Невиконаними залишаються обіцянки щодо економічних реформ. У зв'язку з економічними проблемами податковий тиск на населення продовжує зростати, тоді як повернення капіталів, які зареєстровані в Республіці Кіпр і в інших офшорних зонах, залишилися красивими словами на папері. Через те, що уряд коаліційний, а члени коаліції напряму пов'язані з провідними бізнес групами в Україні, реалізувати ініціативи, які йдуть всупереч інтересам олігархів, - неможливо. Також уряд не розпочав робити кроки у напрямку дерегуляції економіки, хоча розширення свободи підприємницької діяльності було визначено одним з пріоритетів.

Реалізувати ініціативи, які йдуть всупереч інтересам олігархів, - неможливо

1.3. Процвітання корупції в умовах війни

Зовнішня агресія з боку Росії та анексія Криму зробила виконання двох завдань, а саме збереження територіальної цілісності та підтримку добросусідських стосунків з Російською Федерацією – об'єктивно неможливими.

Водночас за останні п'ять місяців боєздатність української армії значно покращилася, не в останню чергу завдяки отриманню бойового досвіду у протистоянні з сепаратистами та підтримці українських військових підрозділів численними групами добровольців і громадських активістів.

Громадянське суспільство перейняло на себе низку функцій держави, зокрема у питанні забезпечення потреб військових. Основна причина – процвітання корупції в умовах війни та повільна реакція апарату Міністерства оборони та інших відомств на ситуацію, яка динамічно змінюється.

Збільшення фінансування силовиків при спрощенні процедури тендерних закупівель для армії створюють сприятливий ґрунт для розкрадання коштів. При цьому в умовах війни важко забезпечити контроль за фінансовою діяльністю державних відомств, особливо, коли в державі не існує дійсно незалежних контролюючих органів. Коаліція обіцяла створити Національне антикорупційне бюро, але далі декларацій справа не зрушилася. Було напрацьовано законопроекти щодо нової інституції, однак підтримки більшості депутатів вони поки не знайшли.

Корупція у системі міністерства оборони посилилася із проведенням кількох хвиль часткової мобілізації. Все частішими стають повідомлення про зникнення амуніції і харчування, призначених для цілих підрозділів, і наявність встановлених розцінок на уникнення призову. Незрозумілість механізму мобілізації створює можливості для зловживань військових комісарів, які пропонують уникнути направлення в зону АТО за хабар.

Процвітання корупції в умовах, коли кожного дня гинуть українські військові, посилює соціальну напругу в суспільстві. Солдатські матері блокують автомагістралі та пікетують органи державної влади, а громадські активісти критикують урядовців і військових чинів за погане забезпечення солдатів. Відсутність заходів щодо боротьби з корупцією підбиває ефективність АТО та посилює критичні настрої населення щодо уряду.

Суспільство перейняло функції держави щодо забезпечення армії

Корупція в міністерстві оборони під час війни посилює соціальну напругу

2. Економічна ситуація

За 147 днів Уряду вдалося значно покращити співпрацю з міжнародними фінансовими інституціями, в першу чергу з МВФ, та втримати фінансову ситуацію. Це є найбільшим успіхом. Проте, глибинні економічні реформи, боротьба з корупцією так і не проведені, що викликає низку запитань з приводу ефективності його роботи.

Діяльність уряду у сфері енергетики було спрямовано на мінімізацію зовнішніх загроз функціонування ринку та реформування внутрішнього енергетичного сектору. Було закладено основу для енергетичної реформи відповідно до вимог Договору про створення Енергетичного співтовариства. Але через відсутність прозорого обговорення урядових ініціатив не вдалося сформулювати політично узгодженого рішення щодо реформ.

2.1. Результати програми дій уряду: економіка

Основні пункти програми діяльності Кабінету Міністрів Яценюка, які стосувалися економіки, полягали у: відновленні програм співпраці з МВФ; невідкладній стабілізації фінансової ситуації, в першу чергу, шляхом жорсткої економії бюджетних коштів; демонополізації економіки; покращенні інвестиційного клімату; перегляді цін і тарифів, із запровадженням відповідних компенсаторних механізмів тощо.

Уряд, окрім програми дій, розробив також спеціальну програму «100 днів, 100 кроків». Пропонувалося протягом 100 днів напрацювати нормативну базу для проведення подальших реформ у країні. Програмою передбачалося оздоровлення державних фінансів, формування сприятливого бізнес-клімату, розвиток фінансового сектору, відновлення довіри до держави. Проте, про її виконання забули практично відразу після оприлюднення.

Найбільшим досягненням уряду було відновлення програм співпраці з МВФ. Проте, для цього уряду довелося піти на непопулярні заходи. Наприкінці березня Верховна Рада ухвалила урядовий пакет антикризових законів, які відкрили доступ до фінансової допомоги МВФ. Прийняття пакету антикризових законів передбачав режим жорсткої економії бюджетних коштів та стабілізацію фінансової ситуації. Основним законодавчим актом був закон України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні», який підвищував податки і заморожував мінімальні державні соціальні гарантії. Антикризовий пакет містив рішення щодо підняття цін і тарифів, що значно вплинуло на платоспроможність населення.

Прийняття закону України «Про державні закупівлі» (було необхідним в контексті співпраці з МВФ) дало можливість закласти основу по боротьбі з корупцією в органах державної влади. Передбачається посилення контролю за процедурою державних закупівель, в першу чергу, щодо оприлюднення інформації про результати проведення тендерів. Набагато важливішим є ефективний контроль за виконанням законодавства на кожному етапі державних закупівель - від оголошень про проведення тендеру до підписання угод.

Конкретними кроками щодо економічних реформ було оприлюднення проектів Концепції реформування податкової системи та Концепції реформи банківської системи України до 2020 року.

Основними напрямками та ключовими елементами концепції податкової реформи є зменшення кількості податків та зборів до восьми, запровадження диференційованої ставки ПДВ, скорочення єдиного соціального внеску (ЄСВ) з 36,77% до 18%, гармонізацію бухгалтерського та податкового обліку, стимулювання бюджетної децентралізації тощо.

Концепція банківської реформи спрямована на посилення стабільності вітчизняної банківської системи та відновлення до неї довіри як громадян, так

Уряд розробив програму «100 днів, 100 кроків», але так і не почав її виконувати

Закон про державні закупівлі зробив процедуру більш прозорою

Концепція податкової реформи передбачає зменшення кількості податків до восьми

і бізнесу. У результаті реформування Національний банк стане мегарегулятором фінансової системи, який здійснюватиме пруденційний нагляд за ключовими фінансовими ринками країни. Проект концепції значною мірою враховує стандарти Базель III, які в 2019 році стануть обов'язковими для всіх країн ЄС.

Найбільші проблеми спостерігалися в проведенні валютної та бюджетної політики. В умовах зростання попиту на іноземну валюту НБУ запровадив гнучкий валютний курс. У такій ситуації НБУ не здійснював інтервенцій, оскільки запроваджено вільне валютне курсоутворення. Це призвело до девальвації гривні понад 50%. Перш ніж запроваджувати гнучкий валютний курс, НБУ повинен був розробити ефективні заходи для мінімізації девальвації гривні – прозорий механізм рефінансування банків та посилити нагляд за діяльністю банків, які займалися валютними спекуляціями.

Бюджетна політика Уряду була недостатньо ефективною. Жорстку критику отримали останні урядові ініціативи про внесення змін до державного бюджету на 2014 (секвестр) та податкового кодексу. Секвестр бюджету пропонувалося здійснити другий раз за рік. Передбачається значно скоротити (на 70%) видатки на контролюючі органи й одночасно заборонити проводити перевірки. Також пропонується урізати витрати для державного сектору (крім органів правосуддя та обороноздатності) на 90% двомісячного обсягу видатків. Проте, доцільність скорочення видатків на державний сектор є суперечливою у зв'язку з можливим посиленням соціальної напруги.

Через проблеми з наповненням бюджету та необхідністю пошуку додаткових резервів на фінансування військових потреб бізнес не отримав довгоочікуваної дерегуляції. Навпаки, відбулося збільшення податкового навантаження, що у перспективі підвищить тінізацію економіки, спричинить зростання обсягів контрабанди та контрафакту.

Не відбулося і декларованого урядом покращення інвестиційного клімату України. Причиною цього є відсутність кроків, в першу чергу, щодо вдосконалення законодавства щодо захисту прав інвесторів. Іншою причиною є постійні зміни до податкового законодавства без необхідних роз'яснень, часто не на користь потенційних інвесторів. Невирішеною проблемою залишається демонополізація економіки, що посилює обмеження конкуренції та створює штучні преференції деяким суб'єктам підприємницької діяльності.

Від уряду Яценюка чекали швидкого вирішення основних економічних проблем. Проте, цього не сталося. І хоча напями реформ обрані правильно, проте відсутність ефективних механізмів реалізації нівелює позитивні наміри. Підсилює цей негатив незадовільне інформування щодо перебігу основних реформ та їх політик.

2.2. Результати програми дій уряду: енергетика

Відповідно до програми дій уряду, діяльність у сфері енергетики була спрямована на забезпечення енергетичної безпеки і енергозбереження; реформу енергетичного сектору відповідно до вимог Договору про створення Енергетичного співтовариства, у т. ч. III енергетичного пакету ЄС; поступове заміщення імпортного газу газом власного видобування; диверсифікація джерел і шляхів поставок енергоресурсів; реалізація довгострокової державної програми підвищення енергоефективності та істотне зменшення на цій основі потреб економіки в імпорті енергоресурсів.

Діяльність уряду в сфері енергетики складно однозначно назвати ефективною. Незважаючи на прагнення реформувати енергетичний сектор відповідно до міжнародних зобов'язань, реалізувати заплановані наміри не вдалося. На фоні загострення відносин з Російською Федерацією, як головним постачальником газу в Україну, першочерговим завданням для уряду стало вирішення проблеми енергетичного забезпечення опалювального сезону 2014-2015 рр.

НБУ не розробив заходи для мінімізації девальвації гривні

Податкове навантаження збільшить тінізацію економіки

Діяльність уряду в сфері енергетики складно назвати ефективною

Зовнішні загрози для функціонування енергетичного ринку було зведено до оптимального мінімуму. Позиція уряду щодо вирішення питання газового конфлікту між Україною та Росією на рівні Стокгольмського арбітражу була непохитною і повністю відповідала національним інтересам. Водночас Україна готова до відновлення переговорів з Росією щодо постачання газу на взаємовигідних умовах. Для забезпечення диверсифікації постачання енергоносіїв, урядом налагоджено співпрацю щодо реверсу газу з Європи. Хоча заявлені оптимістичні обсяги можливого реверсу піддають критиці, а наповнення підземних газових сховищ є недостатнім для проходження опалювального сезону, уряду вдалося зменшити ризики енергетичної залежності від Росії під час опалювального сезону.

Ефективність вирішення внутрішніх проблем функціонування енергетичного ринку є більш суперечливим. По-перше, діяльність по реформуванню енергетичного сектору відповідно до вимог Договору про створення Енергетичного співтовариства, у т. ч. Третього енергетичного пакету ЄС не лише не дала фактичних результатів, але і не вирішила існуючих проблем компанії НАК «Нафтогаз України» (дефіцит компанії буде зростати, зменшити рівень допомоги з держбюджету не вдасться, залучення інвестицій та лібералізація ринку залишаться низькими). Відсутність компромісних рішень щодо удосконалення законопроекту «Про внесення змін до деяких законів України щодо реформування системи управління єдиною газотранспортною системою України» свідчить про те, що і уряд, і парламент повинні нести солідарну відповідальність за втрачений час і недбалий підхід до реформування стратегічно важливого сектора України. Безрезультатність спільних дій уряду та парламенту підриває наданий нам кредит довіри від міжнародної спільноти і перспективи розвитку української енергетики стає ще більш захмарним.

По-друге, прагнучи забезпечити стабільне споживання енергоносіїв в опалювальний період, уряд ініціює політику енергозбереження та стимулювання розвитку власного видобутку газу. На практиці політика задоволення потреб населення може створити неприйнятні умови для розвитку газовидобувних компаній. Уряд пропонував збільшити до 70% ставки плати за користування надрами при видобутку газу, спрямовувати весь природний газ власного виробництва для задоволення потреб населення за встановленою урядом ціною, яка не завжди вигідна для виробника. У такому випадку заяви уряду щодо «стимулювання» власного видобутку виявилися суперечливими.

Хоча напрями реформування енергетичного сектору України було визначено правильно, засоби реалізації визначених трансформацій варто піддати критиці. Проблема відсутності конструктивних рішень щодо реалізації запланованих заходів лежить скоріше у площині відсутності прозорого діалогу між владою, бізнесом, споживачами із залученням широкого кола експертів, представників громадськості, ЗМІ, усіх гравців та операторів ринку, інвесторів. Для ефективних реформ необхідно проводити консультації із зацікавленими сторонами, що передбачає врахування інтересів усіх учасників енергетичного ринку та формування політичного узгодженого рішення щодо реформ.

***Уряду вдалося
дещо зменшити
ризик
енергетичної
залежності від
Росії***

***Політика
задоволення
потреб
населення
створить
неприйнятні
умови для
газовидобувних
компаній***

3. Політична конкуренція

Розпад коаліції 24 липня розпочав відлік 30 днів, після яких Петро Порошенко отримає підстави розпустити парламент і оголосити дострокові парламентські вибори. Враховуючи передбачені законом два місяці передвиборчої кампанії, вибори вірогідно відбудуться наприкінці жовтня цього року.

На їх результат впливатиме не лише модель поведінки, яку оберуть ключові політичні гравці, але й тип виборчої системи. Збереження нинішньої змішаної системи дозволить бізнесменам і досвідченим політикам, партії яких мають невеликі шанси на перемогу, спробувати пройти у парламент по мажоритарних округах. Хоча «Батьківщина» і УДАР декларують підтримку пропорційної системи з відкритими списками, розпад коаліції зробив прийняття змін до виборчого законодавства малоімовірним.

Громадські активісти мають шанси потрапити у Верховну Раду за умови консолідації різних ініціатив в одну політичну силу. Також передбачається тенденція, коли досвідчені політичні партії залучатимуть окремих громадських лідерів для покращення іміджу свого партійного списку.

3.1. Розпад коаліції як результат домовленостей

Минулого тижня з парламентської коаліції вийшли УДАР, «Свобода», група «Економічний розвиток», частина позафракційних депутатів і представників «Батьківщини», яких пов'язують з Петром Порошенком. Оскільки Ігорю Коломойському приписують вплив на парламентську групу Віталія Хомутинніка та «Свободу», розпад коаліції був би неможливий без домовленостей між дніпропетровським губернатором і Президентом. Обидва політики мають значну підтримку в суспільстві, а тому зацікавлені у виборах, які дозволять провести свої політичні сили в парламент. Ідею виборів підтримує і Сергій Львовичкін, який намагатиметься інвестувати зусилля і ресурси відразу у кілька політичних проектів одночасно.

В інтересах Юлії Тимошенко було відтермінування дати виборів. Однак після 24 липня «Батьківщині» не залишилося нічого іншого, як підтримати цю ідею, водночас наполягаючи на запровадженні пропорційної системи з відкритими списками. Цей крок можна розцінити як створення плацдарму для критики опонентів за їх непослідовність. Нагадаємо, що перед президентськими виборами Юлія Тимошенко наполягала на закритих списках, а Петро Порошенко – на відкритих. Конфігурація сил у Парламенті створює труднощі для прийняття нового закону про вибори, а тому останні найвірогідніше відбудуться за існуючою змішаною системою.

Розпад коаліції викликав неоднозначну реакцію в суспільстві, однак більшість громадян погоджуються щодо необхідності дострокових парламентських виборів. Це дозволить перезавантажити Верховну Раду, яка не відображає електоральні настрої населення і втратила свою суспільну легітимність через підтримку так званих «диктаторських законів 16 січня», які призвели до поглиблення протистояння між протестувальниками та силовиками. Крім того, більшість нинішнього складу Парламенту була слухняним інструментом у руках Віктора Януковича, який легітимізував узурпацію влади політиком і економічними злочинами попереднього уряду.

Ще одним позитивним моментом у проведенні дострокових виборів є можливість знизити градус напруги у суспільстві. Відсутність реформ, корупція в органах державної влади і значні втрати серед солдат через проведення АТО збільшують невдоволення діями коаліційного уряду. Поглиблення економічної кризи, проблеми з постачанням енергоресурсів та збільшення їх вартості для населення, яке стане більш відчутним з початком опалювального сезону, ще більше загострять політичну ситуацію в країні в

Розпад коаліції став можливим через домовленості між Петром Порошенком і Ігорем Коломойським

Вибори найвірогідніше відбудуться за змішаною системою

Вибори знизять градус напруги у суспільстві

листопаді-грудні 2014 року.

Найбільш ефективним механізмом вирішення політичних криз є проведення демократичних виборів. Таким чином, саме наприкінці жовтня 2014 року громадяни отримають можливість віддати свій голос за політичні сили, яким симпатизують, а утворений після виборів коаліційний уряд матиме кілька місяців відносного затишшя, які вони зможуть використати для реалізації своїх передвиборчих обіцянок.

3.2. Перші рейтинги демонструють нинішніх фаворитів виборів

Результати дослідження, проведеного на початку липня групою «Рейтинг» свідчать, що на даний момент п'ять політичних сил можуть потрапити у Верховну Раду за пропорційною системою. Серед респондентів, які братимуть участь у виборах, 23,3% готові підтримати «Солідарність» Петра Порошенка, 13% - Радикальну партію Олега Ляшка, 11,1% - «Батьківщину», 7,3% - УДАР Віталія Кличка, 4,9% - «Громадянську позицію» Анатолія Гриценка.

За межами прохідного бар'єру залишається КПУ (3,7%), «Свобода» (4,1%), «Сильна Україна» Сергія Тігіпка (3,3%) і Партія регіонів (якщо список очолить Михайло Добкін) – 3,2%. Шанси цих політичних сил на потрапляння у парламент залежатимуть від того, яким чином вони будуватимуть свою кампанію. Наприклад, «Свобода» може спробувати консолідувати деякі інші правоцентристські сили або завдяки більш активній підтримці учасників АТО – перетягнути на свій бік частину електорату Радикальної партії. Заклики Сергія Тігіпка до діалогу зі Сходом можуть підвищити його рейтинг у цьому регіоні після успішного завершення АТО. Крім того, його позиції посилить пряма підтримка Ігоря Коломойського.

Оскільки вище зазначені політичні сили мають своїх представників у парламенті, у їх інтересах прийняти зміни до виборчого законодавства, які знизять прохідний бар'єр з 5% до 3%.

Зміни у переліку фаворитів на виборах залежатимуть також від поведінки Ігоря Коломойського. Дніпропетровський мільярдер, крім підтримки правоцентристських проектів і «Сильної України» Тігіпка, може очолити власний політичний проект. Популярність бізнесмена в окремо взятій Дніпропетровській області з населенням 3,3 мільйона чоловік – вже серйозна заявка на подолання виборчого бар'єру.

3.3. Вплив громадських активістів на виборчий процес

Громадянське суспільство в Україні переживає справжній бум активності. Активісти проводять моніторинг дій влади на предмет корупційності і вимагають від посадовців відповідальності та підзвітності перед суспільством. Об'єднання експертів розробляють плани реформ і лобіюють прийняття необхідних законопроектів у парламенті, хоча і нашоувхуються на величезний опір народних депутатів. Численні громадські ініціативи займаються забезпеченням української армії, набираючи популярність в суспільстві та встановлюючи прямі контакти з військовими. Активні учасники Майдану вступають у добровольчі батальйони та воюють проти сепаратистів на Сході.

Запорукою того, що громадські активісти не опиняться за бортом політичного процесу в Україні, є створення власних політичних сил і їх участь у виборах. На даний момент громадські ініціативи надзвичайно розрізнені та слабо координують свою діяльність один з одним. Це значно підриває їх шанси на потрапляння в парламент. Лише консолідація зусиль, об'єднання окремих груп в одну політичну силу та методи ведення передвиборчої агітації, які якісно відрізнятимуть нові обличчя від «старих» політиків, дозволить громадським активістам поборотися за представництво в

П'ять політичних сил можуть потрапити у Верховну Раду за пропорційною системою

Бум громадянської активності в Україні

парламенті.

Різні партії, у тому числі – найкрупніші, намагатимуться залучити громадських лідерів у свої ряди. Таким чином, вони покращать імідж свого партійного списку та отримають підстави стверджувати, що виступають за оновлення української політики. Зокрема, таку позицію може зайняти «Батьківщина», УДАР, Радикальна партія Олега Ляшка. Зрозуміло, що включення одного-двох активістів у список не змінить політики партії чи принципів її функціонування, а радше носитиме іміджевий характер. З іншого боку, громадські лідери отримають соціальний ліфт і можливість потрапити у Верховну Раду. Водночас розпорошення активістів між різними політичними проектами серйозно вплине на ефективність громадянського суспільства у боротьбі за зміни в державі.

***Розрізненість
громадських
ініціатив
підриває їх
шанси впливати
на політичний
процес***